

COVID-19 SÜRECİNDE İNŞAAT SEKTÖRÜNDEKİ İŞLETMELERİN FİNANSAL DURUM ANALİZİ*

Doç. Dr. Tuba DERYA BASKAN**

Dr. Öğr. Üyesi Aynur AKPINAR***

Emre BARAN****

Araştırma Makalesi / *Research Article*

Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi
2022, 24 (COVID-19 Özel Sayısı), ÖS128-ÖS149

ÖZ

Küresel anlamda büyüme rakamlarının düştüğü ve ticaret savaşlarının olduğu bir dönemde kendisini göstermeye başlayan koronavirüs salgınının üzerinden iki yıla yakın zaman geçmesine rağmen ülkeler ve sektörler üzerinde yol açtığı tahribatın etkisi halen devam etmektedir. Bu koşullar altında birçok ülke ve sektör gibi Türkiye'nin inşaat sektörü de salgın koşullarından şüphesiz olumsuz etkilenmektedir. Bu kapsamda çalışmada Ankara ilinde faaliyet gösteren yedisi küçük, ikisi orta ölçekli şirket olmak üzere 9 adet şirketin finansal bilgileri analiz edilmektedir. Çalışmanın amacı inşaat firmalarında, Covid 19 salgınının dünyayı etkisi altına aldığı 2020 yılına göre 2019 yılları finansal verileri karşılaştırılması ve yorumlanması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, İnşaat Sektörü, Oran Analizi

JEL Sınıflandırması: M40, M41, M49

FINANCIAL STATUS ANALYSIS OF BUSINESSES IN THE CONSTRUCTION SECTOR DURING THE COVID-19 PROCESS

ABSTRACT

Despite the fact that two years has passed since the coronavirus epidemic, which started to show itself at a time when global growth figures declined and there were trade wars, the impact of the damage it caused on countries and sectors still continues. Under these conditions, the construction sector of

* Makale Gönderim Tarihi (Date of Submission): 20.12.2021; Makale Kabul Tarihi (Date of Acceptance): 14.04.2022

**Kırıkkale Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, Kırıkkale, tdbaskan@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-1012-3605>.

*** KTO Karatay Üniversitesi, İİBF, aynur.akpinar@karatay.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-2108-8454>

**** Kırıkkale üniversitesi, İİBF, Muhasebe Finans, Kırıkkale, emrebran@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-3078-9519>.

Atıf (Citation): Derya Baskan T., Akpınar A., Baran, E. (2022). Covid 19 Sürecinde İnşaat Sektöründeki İşletmelerin Finansal Durum Analizi, *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 24 (COVID-19 Özel Sayısı), ÖS128-ÖS149. <https://doi.org/10.31460/mbdd.1038773>

Turkey, like many other countries and sectors, is undoubtedly adversely affected by the epidemic conditions. In this context, the financial information of nine companies operating in the province of Ankara, seven of which are small and two of which are medium-sized companies, is analyzed. The aim of the study is to compare and interpret the financial data of 2019 compared to 2020, when the Covid-19 epidemic affected the world, in construction companies.

Keywords: Covid-19, Construction Industry, Rate Analysis.

JEL Classification: M40, M41, M49

EXTENDED SUMMARY

PURPOSE AND MOTIVATION

Despite the fact that two years had passed since the coronavirus epidemic, which started to show itself when global growth figures declined, the impact of the damage it caused on countries and sectors continues. Under these conditions, the construction sector of Turkey is affected by the epidemic conditions. In this research, 2019 and 2020 financial statements of nine companies operating in the construction sector in the Ankara, which are generally considered as micro, small, and medium-sized, subject to the Tax Procedure Law (VUK) and the Accounting System Application General Communiqué (MSUGT), are examined in order to evaluate the effects of the covid-19 epidemic.

METHODOLOGY

In the study, the financial information in the financial statements of companies, seven of which are small and two of which are medium-sized, operating in the construction sector in the province of Ankara, were included in the scope of the analysis in order to analyze the effects of the COVID-19 epidemic on the financial status of the companies.

The companies subject to the research are planned to compare to determine the increases and decreases in assets, liabilities, equity, income, and expenses in 2020 compared to 2019. For this purpose, the financial data for 2020 were compared with the financial data for 2019, obtained from the information in the annex of the trial balance and corporate tax returns of these companies.

In this research, first of all, in the balance sheet of each company; In the “Total assets,” “Current assets,” and “Fixed assets” groups, “Short-term liabilities,” “Long-term liabilities,” and “Equity” groups increased and decreased in 2020 compared to 2019 have been determined due to the COVID-19 epidemic after these amounts were interpreted by calculating proportionally.

Increases and decreases in indebtedness ratios and changes in borrowing maturities in these companies are also considered.

In the income statements of these companies; In the essential data “Revenue,” “Gross profit,” “Operating profit,” “Operating profit before financial income and expense,” “Financial net income,” “Income before tax,” “Tax expenses” and “Net profit” increases and decreases in 2020 compared to 2019 has been determined and proportionally calculated and interpreted.

In order to examine the changes in profitability ratios in 2020 compared to 2019, net sales profitability, net asset profitability, and net return on equity ratios were calculated and compared.

In addition, from the financial information obtained from the financial statements of the companies, “Liquidity ratios,” “Turnover ratios,” “Financial structure ratios,” and “Profitability ratios” are calculated, and the changes in these rates in 2020 compared to 2019 have been interpreted.

RESULTS AND DISCUSSION

In the examination of the financial situation analysis of businesses in the Covid-19 process, in general, the following conclusions were reached:

- In the analysis of liquidity ratios of companies; current ratios are generally below the level expected by companies, acid-test ratios are generally acceptable, and cash ratios are generally below acceptable levels,

- The average inventory turnover ratio of the companies increased, and the average receivables turnover ratio decreased.

- Companies have high indebtedness rates, and most of these foreign resources are generally short-term,

- The high indebtedness rates of the companies negatively affect their profitability due to interest expenses,

- The "Revenue" of the majority of companies decreased in 2020 compared to 2019, and accordingly, there was a decrease in their gross profits,

- In more than half of the companies, there is an increase in profit before tax, tax expenses, and net profit for the period.

In most companies, asset profitability ratios and equity profitability ratios increased in 2020, while net sales profitability decreased in half of the companies and increased in half.

On the other hand, when the measures taken by companies due to the effects of Covid-19 in 2020 and the incentives they benefited from are examined, it is seen that small companies use loans from the

Credit Guarantee Fund, while others benefit from short-time working allowance and pandemic unpaid leave support in general. In addition, it has been determined that all companies participating in the research benefit from the support of deferring tax and SGK notification and payment periods. On the other hand, when corporate tax accruals of companies are examined, a significant increase is observed in corporate tax accruals in 2020 compared to 2019. While this indicator points to a recovery in the construction sector in 2020, nine companies participating in the research concluded 2020 with profit.

CONCLUSION AND IMPLICATION

The construction sector, which is one of the crucial sectors in our country, has had difficult times due to the stopping of the construction sites for a while due to the Covid-19 pandemic, and the slowdown of the works in the following period, and continues to be affected. However, with the introduction of loan interest rates under favorable conditions in the summer of 2020, the sector tried to recover itself, and the demand for real estate increased again. On the other hand, as can be seen from the economic indicators, it is possible that the construction sector, like other sectors, will have more difficulties for a long time. It is thought that companies should adopt the new process as a usual way of life, attach great importance to the health conditions and hygiene of the employees, and continue their work with the expectation that the need will never end where people are, and every epidemic will end one day.

1. GİRİŞ

Uluslararası inşaat sektörü dergisi ENR'ın (Engineering News Record), müteahhit firmaların bir önceki yılda ülkeleri dışında gösterdikleri faaliyetlerinden elde ettikleri gelirleri esas alarak yayımladığı "Dünyanın En Büyük 250 Uluslararası Müteahhidi" listesinde 2019 yılı itibarıyla 45 Türk İnşaat Şirketi yer almıştır. Türkiye, listede 75 inşaat şirketi bulunduran Çin'in ardından ikinciliğini korurken, üçüncü sırada ise 36 şirket ile Amerika Birleşik Devletleri bulunmaktadır (KPMG, 2021). Türkiye ekonomisinin büyüme trendinde hatırı sayılır miktarda payı olan inşaat sektörü, düşük seviyedeki talep ve mali sorunlar nedeniyle 2020 yılının ilk çeyreğinde küçülmüş, Covid-19 salgının etkisiyle ikinci çeyrekte de küçülmeye devam etmiştir. Ancak yılın üçüncü çeyreğinde sektöre verilen destekler ve düşük faiz oranlarının etkisiyle %4,7 büyüme sağlayan sektör, salgındaki ikinci dalga ve yükselen faiz oranları sonucunda yılın son çeyreğinde %12,5 küçülmüştür. Yıl genelinde yapılan inşaat harcamaları cari fiyatlarla %8,1 artarak 628,2 milyar TL'ye yükselmesine karşın, enflasyondan arındırıldığında reel olarak %13,6 küçüldüğü görülmüştür. Sektörün Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'daki payı 2020 yılında %6,5'den %6,2'ye gerilemiştir.

Küresel anlamda büyüme rakamlarının düştüğü ve ticaret savaşlarının olduğu bir dönemde kendisini göstermeye başlayan Covid-19 salgınının üzerinden bir yıldan fazla süre geçmiş olmasına rağmen ülkeler ve bazı sektörler üzerinde yol açtığı tahribatın etkisi halen devam etmektedir. Birçok ülkede aşı

çalışmalarının başlaması ve aşılama oranlarının artması 2021 yılı için iyimser beklentilerin oluşmasını sağlarken farklı ülkelerde görülen mutasyonlar ekonomik endişeyi artırmaktadır. Aşı tedariki ve aşıya ulaşma konusunda tüm dünya ülkelerinin yeterli koordinasyon içerisinde hareket etmesi ve aşı konusunda etkinliğin sağlanması küresel ekonomik ticaretin yeniden ivme kazanması açısından önem arz etmektedir. Tüm bu koşullar altında birçok ülke ve sektör gibi Türk inşaat sektörü de salgın koşullarından şüphesiz olumsuz etkilenmektedir.

İnşaat sektörünün, gayri safi yurtiçi hasıla (GSYH) içindeki payı %5'lerde ölçülmesine rağmen sektörde yer alan 200'den fazla alt sektörün doğrudan ve dolaylı etkisi ile Türkiye Ekonomisi içindeki payının gerçekte yüzde 30 seviyelerine ulaştığı görülmektedir. Salgının ekonomi üzerinde yansımaları sektördeki kırılganlıkların devam ettiğine işaret ederken sektör için kalıcı bir iyileşmeden bahsedebilmek için salgın koşullarının hafiflemesi, finansal piyasalarda güven ve istikrarın yeniden tahsis edilmesi gerekmektedir (KPMG 2020; Türkiye Müteahhitler Birliği [TMB], 2021).

İnşaat sektörü yapı itibarıyla küçük ve orta ölçekli şirketlerin yoğun bir şekilde faaliyet gösterdiği alanlardan birisidir. Bu nedenle de özellikle kriz ve daralma dönemlerinde bu sektörde yer alan şirketlerin nakit akışlarındaki bozulmaların önüne geçecek politikaların belirlenmesi, bazı vergi avantajlarının sağlanması ve sektöre özel destek paketlerinin hayata geçirilmesi oldukça önem arz etmektedir. Yapılan çeşitli araştırmalar ülkemizin yıllık konut ihtiyacının 800 bin adet olduğunu belirtirken, 2020 yılı sonu toplam konut stoku yaklaşık 1,5 milyon adettir. Buna rağmen sektörün yeni konut arzı halen yeni konut satışlarının üzerindedir. Bu durumun sektörün en önemli yapısal sorunlarından biri olduğu düşünülmektedir. Sektörün geliştirilmesine özgü destekler nedeniyle sektörde geçici bir süre hareketlilik sağlamış olsa da faiz oranlarındaki artış ve geleceğe yönelik belirsizliklerin devam etmesi 2020 yılının son çeyreğinde sektörün yüzde 12,5 ve 2020 yılını ise yüzde 3,5 küçülmesi ile sonuçlanmıştır (TMB, 2021).

Salgın koşullarının hâkim olduğu 2020 yılında Türk inşaat sektörü ülke dışında 15,1 milyar ABD doları tutarında proje üstlenmiştir. 2021 yılından itibaren normalleşme ile hayata geçirilmesi öngörülen kalkınma planları ile büyük alt yapı çalışmaları dünya ekonomisinde büyüme tahminlerini yukarı yönde artırmıştır. Sektör bu doğrultuda ülke dışında yıllık 20 milyar ABD doları ve orta vadede yıllık 50 milyar ABD doları tutarında proje üstlenme hedefini sürdürmektedir. Sosyal ve ticari hayatın üzerindeki kısıtlamaların ekonomik etkileri ve yüksek faiz oranlarının yavaşlatıcı etkisi olmasına rağmen Türk inşaat sektörü özellikle likidite açısından 2021 yılını bir önceki seneye göre daha rahat geçirmiştir (KPMG, 2021).

Bu araştırmada, inşaat sektöründe yer alan ve Ankara ilinde faaliyet gösteren Vergi Usul Kanunu (VUK) ve Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği (MSUGT)'ne tabi genel anlamda mikro, küçük ve orta boy olarak değerlendirilen dokuz şirketin 2019 ve 2020 yılı finansal tabloları Covid-19 salgınının

etkilerinin değerlendirilmesi amacıyla incelenmiştir. İşletmelerin isimleri ve ticaret unvanları gibi tanımlayıcı bilgilerinin paylaşılmasını istememeleri nedeniyle bu bilgiler gizli tutulmuştur. Araştırma konusu işletmelerin, 2019 yılında ortalama; dönen varlıkları yaklaşık 65 milyon TL, duran varlıkları 6,6 milyon TL, kısa vadeli yükümlülükleri 51,1 milyon TL, uzun vadeli yükümlülükleri, 5,7 milyon TL ve özkaynakları ise 15,3 milyon TL iken, 2020 yılında ortalama; dönen varlıkları yaklaşık 56,9 milyon TL, duran varlıkları 6,1 milyon TL, kısa vadeli yükümlülükleri 38,8 milyon TL, uzun vadeli yükümlülükleri, 6,3 milyon TL ve özkaynakları ise 17,9 milyon TL'dir.

2. LİTERATÜR

Bu bölümde araştırma konusu ile ilişkili literatürden bahsedilecektir. Covid-19 dönemi için finansal oranlar kullanılarak yapılan çalışmaların az sayıda olması bu alanda henüz literatürün yeni oluştuğunu göstermektedir. Bu bağlamda finansal oranlar kullanılarak sektör bazında Covid-19'un ekonomik ve finansal etkisinin ölçüldüğü bazı çalışmalar aşağıda sunulmuştur.

Kılıç (2022), Borsa İstanbul (BİST) Ulaştırma ve Turizm endeksinde yer alan işletmeleri örnekleme dahil ederek oran analizi yöntemini kullanmış, Covid-19'un finansal performans etkisini ölçmeyi hedeflemiştir. Bu kapsamda, Covid-19'un ulaştırma ve turizm işletmelerinin likidite oranları dışında finansal oranlar üzerinde önemli bir etki oluşturduğunu tespit etmiştir. Ayrıca çalışmada, Covid-19'un işletmelerin finansal risklerini artırdığı, kârlılıklarında ise belirgin bir düşüşe neden olduğu ifade edilmiştir. Yücel ve Durak (2021) tarafından hazırlanan bir başka çalışmada, Covid-19'un BİST imalat sektörü işletmeleri üzerindeki finansal etkileri tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda, 2019 ve 2020 yılları ilk altı aylık finansal tabloları incelenerek on sekiz finansal oran hesaplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, "Ana Metal Sanayi" ve "Tekstil, Giyim Eşyası ve Deri Sektörü" nün salgından olumsuz etkilendiği, diğer sektörlerde faaliyet gösteren işletmelerin ise birbirinden farklı yönde etkilendiği tespit edilmiştir. Ayrıca çalışmada, ilaç, dezenfektan, ambalaj ve temel gıda gibi sektörlerde faaliyet gösteren işletmelerin olumlu yönde etkilendiği diğer sektörlerde faaliyet gösteren işletmelerin ise olumsuz yönde etkilendiği ifade edilmiştir. Demir (2020), Covid-19'un BİST 100 şirketlerinin mali tabloları üzerindeki etkilerini oran analizi yöntemi ile değerlendirilmiştir. Bu kapsamda, enerji, imalat, toptan ve perakende sektörlerinde likidite oranlarında iyileşme görünürken diğer sektörlerde bozulma olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte, imalat, teknoloji, ulaştırma ve haberleşme sektörlerindeki mali yapı oranlarının bir önceki yıla göre daha iyi olduğu ancak varlık kullanım oranlarında toptan ve perakende sektörü hariç diğer sektörlerde bozulma tespit edilmiştir. Enerji, teknoloji, toptan ve perakende sektörü dışındaki tüm sektörlerde ticari borç ödeme süreleri ve alacak tahsil sürelerinin uzadığı tespit edilmiştir.

Covid-19'un finansal etkilerinin ortaya konduğu en kapsamlı çalışma 21-23 Mayıs 2021 tarihleri arasında MODAV (Muhasebe Öğretim Üyeleri ve Dayanışma Vakfı) ve Başkent Üniversitesi Ticari

Bilimler Fakültesi Muhasebe ve Finans Yönetimi Bölümü ile işbirliği içinde düzenlenen online çalıştayda ortaya çıkmıştır. Çalıştay kapsamında 59 üniversiteden 181 katılımcı farklı sektörleri inceleyecek şekilde komisyonlar halinde çalışmalar gerçekleştirmişlerdir. Çalıştay özelinde hazırlanan araştırmalar ilgili literatüre büyük bir katkı sağlamış olmakla birlikte kriz dönemlerinde alınabilecek önlemlere ışık tutması ve başka araştırmalara temel teşkil etmesi amacıyla kitaplaştırılmıştır. Söz konusu araştırma kitabından bazı örnekler aşağıda sunulmuştur.

Selimoğlu ve diğerleri (2021), Borsa İstanbul’da işlem gören “Orman Ürünleri ve Mobilya Sektöründeki” işletmelerin 2019 ve 2020 yılları finansal tablolarını inceleyerek Covid-19’un ilgili sektöre etkisini ölçmeyi amaçlamışlardır. Bu kapsamda, Covid-19’un işletmelerin finansal tablo kalemleri ve faaliyetleri üzerinde önemli olumsuz bir etki yaratmadığını bazı işletmelerin tam tersine krizi fırsata çevirdikleri tespit edilmiştir. Doğan ve diğerleri (2021) tarafından yapılan bir başka araştırmada Covid-19 sürecinin inşaat sektöründeki işletmelere olan etkisi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda Borsa İstanbul İnşaat Endeksi (XINSA)’nda yer alan işletmelerin 2019 ve 2020 yılları finansal tablolarından elde edilen veriler karşılaştırılarak analize tabi tutulmuştur. Sonuç olarak Covid-19’un inşaat sektörü üzerindeki etkisinin göz ardı edilemeyecek kadar büyük olduğu ifade edilmiştir.

Akdoğan ve Işık (2021), Covid-19’un Türkiye’de faaliyette bulunan mevduat bankalarının finansal tabloları üzerindeki etkilerini ortaya koymak amacıyla hazırladıkları çalışmada salgının ülke ekonomisinde yaratacağı olumsuz etkileri gidermek ve piyasalarda yaşanması muhtemel olan daralmaları önleyebilmek amacıyla mevduat bankalarının etkin rol oynadıkları ifade edilmiştir. Bununla birlikte, aktif rasyosunun etkisi ile kredi mevcut oranlarının artırılarak reel kesim ve hane halkına kullanılan kredilerin artış gösterdiği; döviz etkisini azaltmak amacıyla swap işlemlerinin yapıldığı; devlet borçlanma senetlerinin alındığı ve kredi mevduat riskinin azaltıldığı; kredilerin takibe alınma sürelerinin uzatıldığı dolayısıyla salgının neden olduğu ekonomik krizin yönetilmesinde ne kadar etkin oldukları açıkça vurgulanmıştır. Acar ve diğerleri (2021) tarafından hazırlan bir başka çalışmada Akdeniz Bölgesinde faaliyet gösteren yirmi “doğaltaş” işletmesinin Covid-19’dan ne ölçüde etkilendikleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, doğaltaş sektöründeki işletmelerin finansal yapılarının pandemi döneminde olumsuz yönde etkilenmedikleri tespit edilirken sektörün madencilik sektörü içinde en hızlı gelişen sektör konumunda olduğu ifade edilmiştir.

3. İNCELEMeye KOnu Olan İNŞAAT SEKTÖRÜNDEKİ İŞLETMELERİN FİNANSAL TABLO VERİLERİNİN ANALİZİ

Çalışmada Ankara ilinde faaliyet gösteren yedisi küçük, ikisi orta ölçekli olmak üzere 9 adet inşaat sektöründe faaliyet gösteren şirketin finansal tablo bilgileri inceleme kapsamına alınmış, elde edilen mizan ve kurumlar vergisi beyannamesi eki bilgileri üzerinden araştırma yürütülmüştür.

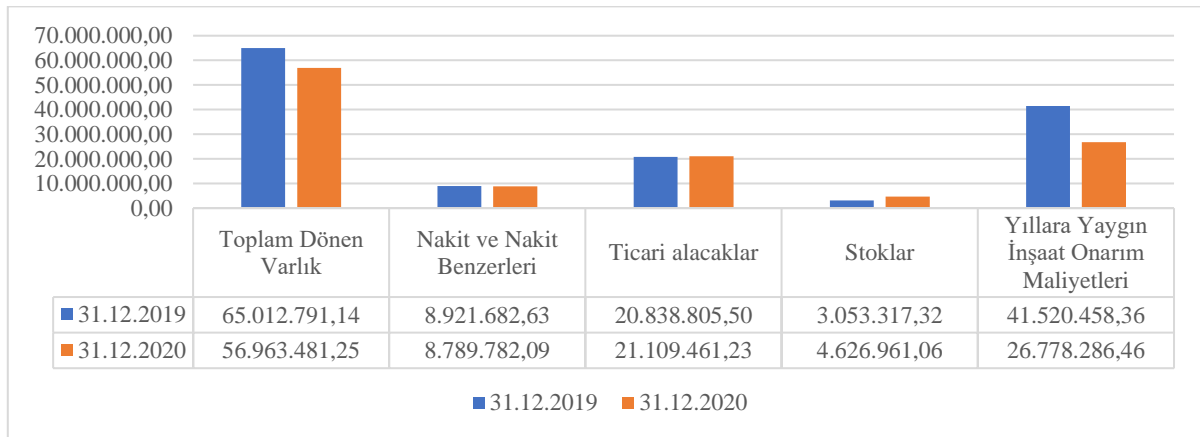
3.1. İncelemeye Konu Olan İnşaat Sektöründeki İşletmelerin 2019-2020 Yılları Bilanço Verilerindeki Değişimin Değerlendirilmesi

Şirketlerin dönem sonlarında hazırladıkları finansal durum tablolarında varlıklar likit değerlerine göre en çok likitten en az likide doğru sıralanmakta ve “Dönen Varlıklar” “Duran Varlıklar” başlıklarında gruplandırılmaktadır. İncelemeye konu şirketlerin, dönen varlıkları ve bu varlıkların önemli hesap grupları ya da kalemleri; duran varlıkları ve bu varlıkların önemli hesap grupları ya da kalemleri 2019 ve 2020 yılları itibari ile karşılaştırılarak incelenmiştir. Finansal durum tablosunda yabancı kaynaklar ise vadelerine göre; kısa vadeli yabancı kaynaklar ile uzun vadeli yabancı kaynaklar başlıklarında gruplandırılmaktadır. İncelemeye konu şirketlerin, kısa vadeli yabancı kaynakları ve bu kaynakların önemli hesap grupları ya da kalemleri; uzun vadeli yabancı kaynaklar ve bu kaynakların önemli hesap grupları ya da kalemleri; öz kaynakları 2019 ve 2020 yılları itibari ile karşılaştırılarak aşağıdaki başlıklarda incelenmiştir.

3.1.1. İncelenen İnşaat Sektöründeki İşletmelerin Dönen Varlık Kalemlerinin 2019-2020 Yıllarındaki Değişimlerinin Değerlendirilmesi

Finansal durum tablosunun hazırlandığı tarihten itibaren 12 ay içinde nakde dönüşebilen varlıklar dönen varlıklar olarak sınıflandırılmakta; genellikle Nakit ve Nakit Benzerleri, Ticari Alacaklar ve Stoklar hesaplarından oluşmaktadır (Akdoğan & Tenker, 1992).

İncelemeye tabi olan inşaat şirketlerinin Dönen Varlıklarının toplamalarının ortalamaları ve bu gruptaki önemli hesap gruplarının ortalamaları Grafik 1’de görülmektedir.

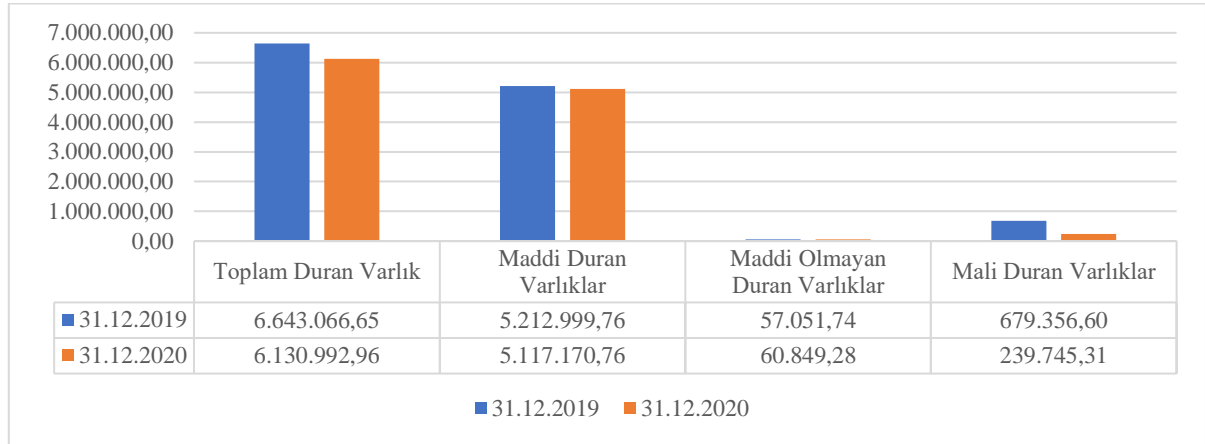

Grafik 1. Ortalama Dönen Varlıklar

Grafik 1’den incelemeye konu şirketlerin 2020 yılında bir önceki yıla göre; dönen varlık ortalamasının %14 oranında azaldığı; bu gruptaki nakit ve nakit benzerleri varlıkların ortalamasının %1 oranında azaldığı, ticari alacaklar ortalamasının %1 oranında arttığı, stokların ortalamasının da %34 oranında arttığı görülmektedir. “İnşaat Taahhüt” sektöründeki şirketlerde senelere sari inşaat işlerinin muhasebeleştirilmesinde kullanılan ve bu sektördeki şirketlerin dönen varlıklarının önemli bir hesap kalemi olan “Yıllara Yaygın İnşaat Onarım Maliyetleri” varlıklarının incelemeye konu şirketlerdeki ortalamasının da %55 oranında azaldığı görülmektedir. İncelemeye konu şirketlerin hiç birisinde menkul kıymet grubunun olmadığı tespit edilmiştir.

3.1.2. İncelenen İnşaat Sektöründeki İşletmelerin Duran Varlık Kalemlerinin 2019-2020 Yıllarındaki Değişimlerinin Değerlendirilmesi

Duran varlıklar, şirketlerin mal ve hizmet üretmek veya kira geliri elde etmek için elinde tuttuğu uzun dönemli yatırımlarını ifade etmektedir. İncelemeye tabi olan inşaat şirketlerinin Duran Varlıklarının toplamalarının ortalamaları ve bu gruptaki önemli hesap gruplarının ortalamalarının dağılımları Grafik 2’de görülmektedir.

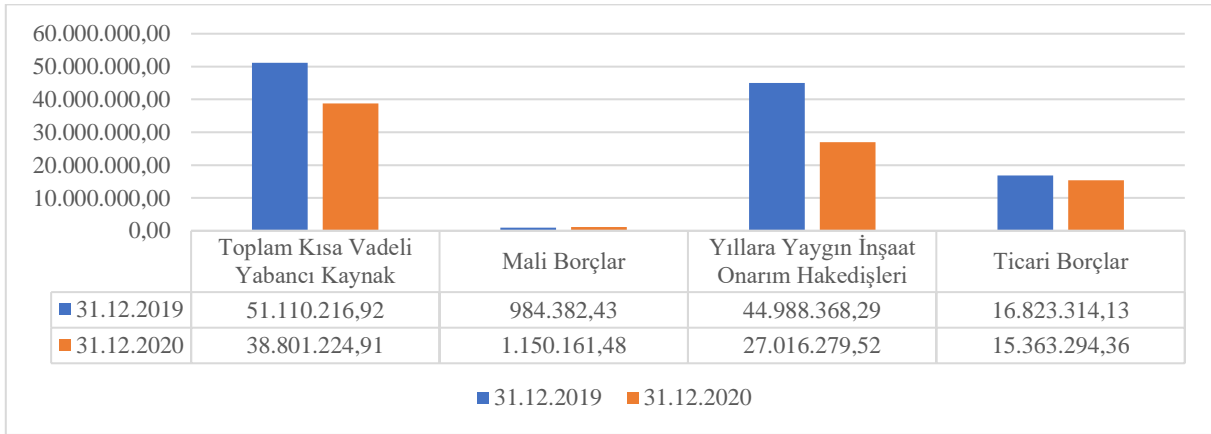

Grafik 2. Ortalama Duran Varlıklar

Çalışmada yer alan şirketlerin toplam duran varlıklarının ortalamasının 2020 yılında 2019 yılına göre %8 oranında azaldığı, bu azalmanın maddi duran varlık ortalamasının %1 oranındaki azalışı ile mali duran varlık ortalamasının %183 oranındaki azalışından ve maddi olmayan duran varlık ortalamasının %6 oranında artışından kaynaklandığı hesaplanmıştır. Bu şirketlerde en çok “Maddi Duran Varlıklar” hesap grubuna yatırım yapıldığı anlaşılmaktadır. Mal veya hizmet üretiminde veya idari amaçlar çerçevesinde kullanılmak üzere edinilen bu varlıkların incelenen bütün firmalarda önem arz ettiği tespit edilmiştir.

3.1.3. İncelenen İnşaat Sektöründeki İşletmelerin Kısa Vadeli Yükümlülük Kalemlerinin 2019-2020 Yıllarındaki Değişimlerinin Değerlendirilmesi

Kısa vadeli yükümlülükler, şirketlerin faaliyetlerini sürdürebilmeleri için banka ve benzeri kuruluşlardan edinmiş oldukları vadeleri bir yıl veya bir yıldan az olan borçlanmaların gösterildiği hesap sınıfıdır. İncelemede kredi kuruluşları ya da piyasalardan edinilen borçlar kısa vadeli mali borçlara dahil edilmiştir. İnşaat şirketlerinde devam etmekte olan inşaat işiyle ilgili olarak yapılan tahsilatlar, “Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarım Hakedişleri” hesabında muhasebeleştirilmekte, işin tamamlandığı dönemde gelir tablosuna hasılat olarak kaydedilmektedir. İncelemeye konu olan inşaat şirketlerinin “Ortalama Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar” hesap gruplarının ortalamalarının dağılımı Grafik 3’te gösterilmiştir.

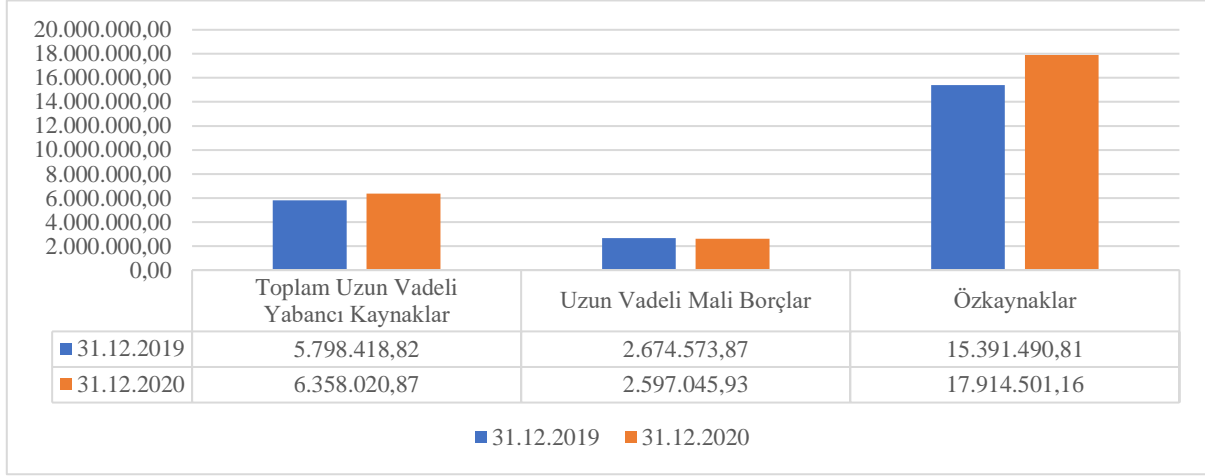
Grafik 3. Ortalama Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar

İncelemeye konu şirketlerde, 2020 yılında 2019 yılına göre; toplam kısa vadeli yabancı kaynak ortalamasının %24 oranında azaldığı, bu azalışın “Yıllara Yaygın İnşaat Onarım Hakedişleri” hesabının ortalamasındaki %39 oranındaki azalış ve ticari borçlar hesabının ortalamasındaki %9 oranındaki azalış ile mali borçlar ortalamasındaki %17 oranındaki artıştan kaynaklandığı hesaplanmıştır. Yıllara Yaygın İnşaat Onarım Hakedişleri hesabının ortalamasının kısa vadeli yabancı kaynaklar ortalaması içinde en yüksek orana sahip olduğu, ikinci büyüklükteki kısa vadeli yabancı kaynak hesabının da ticari krediler olduğu tespit edilmiştir. İncelenen şirketlerde ilgili dönemde bazı şirketlerde devam eden işlerden hakedişlerin olmadığı o nedenle bazı şirketlerde bu hesabın boş kaldığı tespit edilmiştir.

3.1.4. İncelenen İnşaat Sektöründeki İşletmelerin Uzun Vadeli Yükümlülük ve Özkaynak Kalemlerinin 2019-2020 Yıllarındaki Değişimlerinin Değerlendirilmesi

Uzun vadeli yabancı kaynaklar, şirketlere uzun vadeli yatırımlar için finansman sağlayan ve bir yıldan uzun sürede ödenebilecek borçlardır. Şirketlerin faaliyetlerini sürdürebilmeleri için banka ve benzeri kuruluşlardan edinmiş oldukları vadeleri bir yıl veya bir yıldan fazla olan borçlanmaların gösterildiği hesap sınıfına “uzun vadeli mali borçlar” dahil edilmiştir. İncelemeye tabi olan inşaat

şirketlerinin “Uzun Vadeli Yabancı Kaynak Kalemleri ve Özkaynakları”nın ortalamalarının dağılımları Grafik 4’te görülmektedir.

Grafik 4.Ortalama Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar ve Özkaynaklar

İncelenen şirketlerin 2020 yılında 2019 yılına göre Uzun vadeli yabancı kaynaklar ortalaması %9 oranında artmış, uzun vadeli mali borçlar ortalaması %2 oranında azalmıştır. Özkaynaklarının ortalaması da %14 oranında artmıştır.

Sektörün Finansal Durum Tablosu genel değerlendirmesi yapıldığında:

İncelemeye konu olan şirketlerin dönen varlıklarının ortalamasının varlık grubu içinde daha büyük paya sahip olduğu ve 2020 yılında 2019 yılına göre azaldığı, kısa vadeli yabancı kaynaklarının toplamının yabancı kaynaklar içinde daha büyük paya sahip olduğu ve 2020 yılında 2019 yılına göre azaldığı tespit edilmiştir. İnşaat sektörü olmasından kaynaklı “Yıllara Yaygın İnşaat Onarım Maliyetleri” ve “Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarım Hakedişleri” hesaplarının önem arz ettiği yine ulaşılan sonuçlar arasındadır.

3.2. İnşaat Sektöründeki İşletmelerin 2019-2020 Yılları Gelir Tablosu Verilerindeki Değişimin Değerlendirilmesi

Hasılat kavramı vergi mevzuatında “belirli bir dönemde satılan mal veya hizmetlerin karşılığında toplanan gelirlerin tümü” şeklinde tanımlanmıştır. Tekdüzen Muhasebe Sistemi’ne göre inşaat işlemlerine ilişkin hesap dönemi, inşaatın başlama tarihi ile geçici kabulün yapıldığı takvim yılı sonuna kadar geçen süre olarak kabul edilmektedir. Sözleşmeyle ilgili katlanılan giderler sözleşme tamamlanıncaya kadar bilançoda 17 nolu hesap grubunda aktifleştirilmekte sözleşmeye göre alınan avanslar ve hakedişler de bilançoda 35 nolu hesap grubunda yer almaktadır.

Gelir Vergisi Kanunu (GVK) 44. Maddeye göre inşaat ve onarma işlerinde geçici ve kesin kabul usulüne tabi olunan hallerde geçici kabulün yapıldığını gösteren tutanağın idarece onaylandığı tarih; diğer hallerde işin fiilen tamamlandığı veya fiilen bırakıldığı tarih bitim tarihi olarak kabul edilmektedir.

VUK'a göre, yıllara yaygın inşaat ve onarım işlemlerinde gelir tespiti, işin tamamlandığı yıla ait kar veya zararın hesaplanmasını dikkate alan tamamlanmış sözleşme yöntemine göre yapılmaktadır. Tamamlanmış sözleşme yönteminde, inşaat işi devam ettiği sürece ortaya çıkan gelir ve maliyetler sonuç hesaplarına aktarılmadan, bilanço hesaplarında varlık ve borç olarak izlenmekte, inşaatın bittiği yıl bu hesaplarda toplanan tutarlar, sonuç hesaplarına aktarılarak şirketlerin kar veya zararı hesaplanmaktadır. Bu nedenle, inşaat işi tamamlanana kadar inşaata ait gelir ve maliyet kalemleri gelir tablosunda yer almamakta ve kar/zarar tutarlarını da etkilememektedir. Bu durumda dönemsellik ve tahakkuk esasına göre gelir ve maliyetler ilgili hesaplara dönemlerinde dağıtılamamakta ve şirketlerin gerçek faaliyet durumu finansal tablolarda raporlanamamaktadır.

İncelemeye konu olan şirketlerin GVK'na göre tamamlanmış sözleşme yöntemine göre düzenlenmiş Gelir Tablosu hesap kalemlerinin karşılaştırmalı bilgileri aşağıdaki başlıklarda incelenmiştir.

3.2.1. İncelenen İnşaat Sektöründeki İşletmelerin 2019-2020 Yıllarında Hasılatlarındaki ve Esas Faaliyet Karlarındaki Değişimlerin İncelenmesi

İncelemeye tabi olan 9 adet şirketin 2019-2020 yılları gelir tablosundaki özet karşılaştırmalı bilgilerden yararlanılarak yapılan hesaplamalar sonucunda, incelenen şirketlerin 2020 yılında 2019 yılına göre:

- %33,33 'nün "Hasılat" ının arttığı, %66,67' sinin "Hasılat" ının azaldığı, toplamın ortalama hasılatının da %38 oranında arttığı,

- %44,4'ünün "Brüt Kar" ında artış %55,6'sinin "Brüt Kar"ında azalış, toplamın ortalama brüt karında ise %96 oranında artış gerçekleştiği,

-%55,6'sının "Esas Faaliyet Kar" ında artış, %44,4'ünün "Esas Faaliyet Kar"ında azalış, toplamın ortalama esas faaliyet karında %314 oranında artış meydana geldiği,

- %44,4'ünde "Finansman Gelir ve Gideri Öncesi Faaliyet Karı"nın arttığı, %55,6'sında da azaldığı, toplamın ortalama faaliyet karında %237 artış olduğu tespit edilmiştir.

3.2.2. İncelenen İnşaat Sektöründeki İşletmelerin 2019-2020 Yıllarında Finansman Net Gelirlerindeki ve Dönem Net Karlarındaki Değişimlerin İncelenmesi

Yabancı kaynak kullanan şirketlerde meydana gelen finansman giderleri ile finansal faaliyetlerden elde edilen gelirler dönem karı tutarlarında artışa/azalışa neden olmaktadır.

İncelenen şirketlerin 2020 yılında 2019 yılına göre:

- %44,4'ünde "finansman net gelirinde" artış, %55,6'sında azalış gerçekleştiği,

-%66,7'sinde "Vergi Öncesi Dönem Kar"ında artış, %33,3'ünde de azalış olduğu,

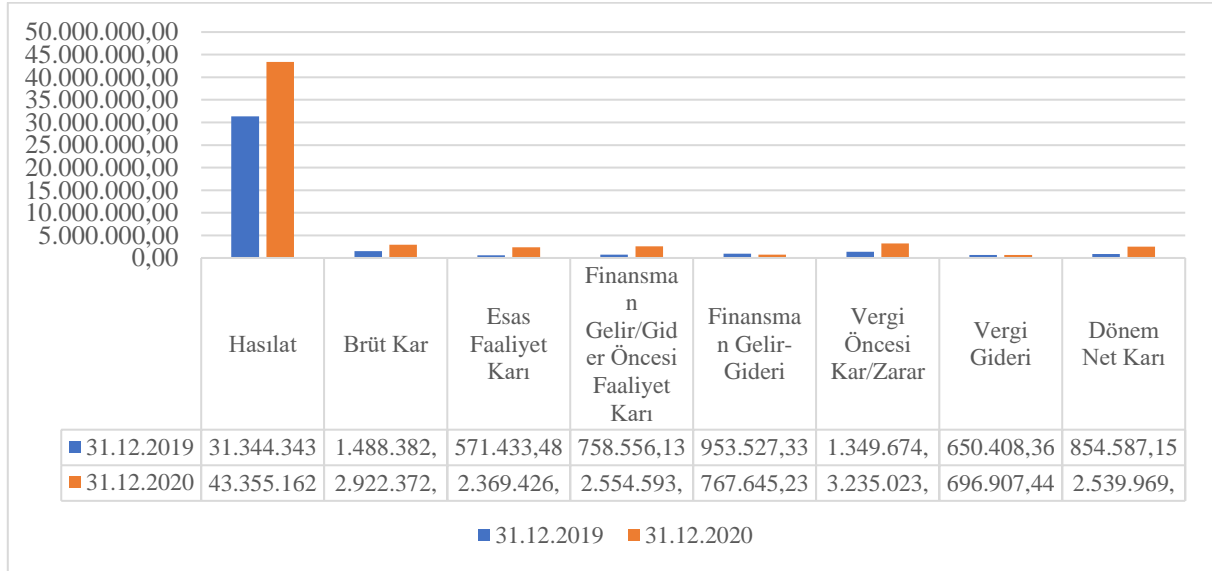
- %55,6'sında 2020 yılında vergi giderlerinde artış, %44,4'ünde azalış meydana geldiği,
- %66,7'sinde "Dönem Net Kar"ında artış, %33,3'ünde azalış olduğu tespit edilmiştir.

İncelenen şirketlerin toplam ortalamasının alındığı bilgilerde; 2020 yılında 2019 yılına göre net faiz gelirlerinin %19 oranında azaldığı, vergi öncesi dönem karının %139 oranında arttığı, vergi giderinin %7 oranında arttığı ve dönem kârının %197 oranında arttığı olarak tespit edilmiştir.

2.2.3 Gelir Tablosunun Genel Değerlendirmesi

Grafik 5'te görüldüğü gibi incelenen şirketlerin çoğunluğunda 2020 yılında 2019 yılına göre "Hasılat"larında azalma meydana gelmiş, buna bağlı olarak brüt karlarında da azalma gerçekleşmiştir.

Bu şirketlerin yarısından fazlasında "Esas Faaliyet Kar"larında artış, gerçekleşmiştir. Diğer faaliyet gelir ve giderlerindeki artış ve azalışların etkisiyle bu şirketlerin %56'sında "Finansman Gelir ve Gideri Öncesi Faaliyet Kar"ları azalmıştır.

Grafik 5. Ortalama Gelir Tablosu Kalemleri

İncelenen şirketlerin çoğunda finansman gelirleri azalmış olmakla birlikte; şirketlerin yarısından fazlasında vergi öncesi karında, vergi giderlerinde ve dönem net karında artış meydana geldiği anlaşılmaktadır.

4. İNCELENEN İNŞAAT SEKTÖRÜNDEKİ İŞLETMELERİN 2019-2020 YILLARI ORAN ANALİZİ

Bu bölümde, likidite, devir hızı oranları ve finansal yapı oranları tespit edilerek sektörün finansal yapısı daha net bir şekilde ortaya konulmaya çalışılmıştır.

4.1. Likidite ve Devir Hızı Oranları

Likidite kavramı genel anlamıyla bir varlığın hızlı bir şekilde nakde dönüşme özelliğidir. Likidite oranları ise şirketlerin kısa vadeli borçlarını ödeyebilme gücünü ortaya koymaktadır.

İncelemeye tabi olan 9 adet şirketin 2019-2020 Yılları likidite oranları tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Likidite Oranları

	Cari Oran		Asit Test Oranı		Nakit Oranı	
	31.12.2019	31.12.2020	31.12.2019	31.12.2020	31.12.2019	31.12.2020
Şirket 1	1,06	1,08	1,03	1,06	0,11	0,17
Şirket 2	1,15	1,13	1,03	1,00	0,08	0,12
Şirket 3	1,01	1,03	1,01	0,90	0,00	0,00
Şirket 4	1,26	2,53	1,24	2,41	0,31	1,19
Şirket 5	1,46	1,23	1,14	1,13	0,11	0,14
Şirket 6	1,3	1,49	1,27	1,45	0	0
Şirket 7	1,88	1,39	1,49	0,39	0,03	0,02
Şirket 8	3,04	1,46	1,44	0,63	0,80	0,02
Şirket 9	1,06	1,05	0,84	0,97	0,09	0,07
Ortalama	1,47	1,38	1,17	1,10	0,17	0,19

Cari oranların şirketlerde 2’nin üstünde olması gerektiği kabul edilmektedir. Gelişmekte olan ülkelerdeyse 1,5 olması yeterli kabul edilir. Söz konusu oranın yüksek olması işletmenin borç ödeme gücünün yüksek olduğunu gösterir. Fakat cari oranın çok yüksek olması da işletmede atıl fon bulunduğunu ve bu nedenle kaynakların etkin kullanılmadığını ifade eder (Çabuk & Lazol, 2010). Tablo 1’de hesaplanan cari oranlara göre; 2019 yılında 2 ve 2020 yılında sadece bir şirketin yeterli cari orana sahip olduğu bulunmuştur. İncelenen şirketlerin çoğunda 2020 yılında 2019 yılına göre cari oranlarının azaldığı, toplam ortalama cari oranın da 2020 yılında %6 oranında azaldığı görülmektedir. İncelemeye tabi firmalarda bu oranın ortalamasının 2019 yılında 1,5’a yakın olduğu 2020 yılında ise 1,38’e düştüğü dolayısı ile şirketlerin kısa vadeli borçlarını ödemekte sıkıntı yaşayabilecekleri tespit edilmiştir.

Asit Test Oranlarının şirketlerde genel kural olarak “1” olması uygunken (Ercan & Ban, 2009) yine ülkemiz gibi gelişmekte olan ülkelerde 0,65-0,80 arasında seyretmesi normal bir durum olarak kabul edilmektedir. İncelemeye tabi şirketlerin asit test oranına göre kısa vadeli borçlarını ödeme gücüne sahip olduğu tespit edilmiştir. İncelenen şirketlerin toplam ortalama asit test oranının da 2020 yılında %6 oranında azaldığı görülmüştür.

Nakit Oranı ile şirketlerin stoklarını elden çıkaramaması ya da alacaklarını tahsil edememesi durumunda nakit ve nakit benzeri varlıkları ve menkul kıymetleri ile kısa vadeli borçlarının ne kadarını ödeyebileceği tespit edilir. Genel kural olarak beklenen oran 0.20 olmakla birlikte gelişmekte olan ülkelerde bu oran düşebilmektedir. Oranın çok yüksek olması şirketlerin çok fazla atıl parasının olduğu ve menkul kıymet yatırımlarına şirketlerin çok fazla yönlendirildiğini göstermektedir. Bu kapsamda incelemeye tabi şirketlerin nakit oranlarının bir şirket haricinde bu oranın altında olduğu tespit edilmiştir. 2019 ve 2020 yılı toplam ortalama oranlarının da bu oranın altına kaldığı dolayısı ile şirketlerin kısa vadeli borçlarının ödeyebilme gücünün düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Stok Devir Hızı ve Alacak Devir Hızı

	Stok Devir Hızı ve Ortalama Gün Sayısı				Alacak Devir Hızı ve Ortalama Gün Sayısı			
	31.12.2019		31.12.2020		31.12.2019		31.12.2020	
	Şirket 1	-	-	23,50	15	2,24	163	6,75
Şirket 2	2,90	126	1,84	198	5,35	68	3,73	98
Şirket 3	0,015	23145	0,60	608	0,41	890	0,07	5214
Şirket 4	1,38	264	0,23	1587	0,06	6083	0,02	18250
Şirket 5	1,56	233	0,4	912	1,53	238	0,18	2028
Şirket 6	0,08	4562	21,11	17	0,004	91250	0,74	493
Şirket 7	7,7	47	1,72	212	2,43	150	8,45	43
Şirket 8	2,83	128,85	0,602	65,76	36,79	9,92	4,83	75,50
Şirket 9	21,63	16,86	1,77	206	637,23	0,57	1,08	335
Ortalama	4,23	3169,19	5,75	424,52	76,22	10984	2,87	2954

Şirketlerde stok devir hızı oranı, stokların ne kadar bir süre içinde üretim faaliyetlerinde tükendiğini veya satılan malın maliyeti haline dönüştüğünü ölçmeye yaramaktadır. Diğer bir deyişle stok devir hızı oranı, stokların belirli bir dönem içinde kaç defa yenilendiğini gösterir (Akdoğan & Tenker, 2010). Ancak, incelemeye tabi inşaat şirketlerinde satılan malın maliyeti bilgisinin her yıl gelir tablosunda yer alamaması veya düzenli stoklarının bulunmaması nedeniyle bu hesaplama bazı yıllar yapılamamış ve birbirlerinden farklı stok devir hızına sahip oldukları tespit edilmiştir. Toplamın ortalamasına bakıldığında ise stok devir hızının 2020 yılında 2019 yılına göre yükselmiş olduğu ortalama stokta bekleme gün sayısının ise düştüğü görülmektedir.

Bir şirketin alacak devir hızının yüksek çıkması o şirketin alacaklarının tahsilinde başarılı olduğunu ve dolayısı ile alacak tahsil süresinin kısa olduğunu ifade etmektedir. İncelemeye tabi şirketlerin alacak

devir hızı toplamalarının ortalamasının 76,22' den 2,87'ye düştüğü ve Ortalama Gün Sayısının 10984 günden 2954 güne düştüğü yani alacak devir hızının azaldığı tespit edilmiştir.

4.2. Mali Yapı Oranları

Şirketlerin faaliyetlerini sürdürebilmeleri amacıyla sahip oldukları varlıkları için kullanılan finansman kaynakları özkaynaklar ve yabancı kaynaklardır. Her finansman kaynağının da bir maliyeti bulunmaktadır.

İncelemeye tabi olan 9 adet şirketin 2019-2020 yılları borçluluk oranları karşılaştırmalı bilgileri tablo 3'te sunulmaktadır.

Tablo 3. Borçluluk Oranları

	Yab.Kay/Toplam Varlıklar		Kısa Vad. Yab.Kay/Toplam Kaynaklar		Uzun Vad. Yab.Kay/Toplam Kaynaklar	
	31.12.2019	31.12.2020	31.12.2019	31.12.2020	31.12.2019	31.12.2020
Şirket 1	0,92	0,93	0,83	0,84	0,09	0,10
Şirket 2	0,92	0,92	0,85	0,85	0,07	0,08
Şirket 3	0,84	0,87	0,84	0,87	0,00	0,00
Şirket 4	0,74	0,36	0,74	0,36	0,00	0,00
Şirket 5	0,64	0,82	0,64	0,77	0,00	0,04
Şirket 6	0,85	0,84	0,77	0,66	0,08	0,18
Şirket 7	0,80	0,66	0,36	0,38	0,43	0,28
Şirket 8	0,58	0,69	0,55	0,95	0,45	0,05
Şirket 9	0,86	0,87	0,38	0,75	0,62	0,25
Ortalama	0,79	0,77	0,66	0,71	0,19	0,11

- **Yab.Kay/Toplam Varlıklar (Finansal Kaldıraç Oranı):** Bu oranın yüksek olması faiz ve anapara taksit ödemelerinde şirketlerin sıkıntıya düşme ihtimalinin yüksek olduğunu göstermektedir. Şirketlerde bu oranın %50'nin üstüne çıkması pek arzu edilmezken ülkemiz gibi gelişmekte olan ülkelerde %50'nin üstüne çıkabilmektedir. İncelemeye tabi olan şirketlerin hepsinde bu oranın %50'nin üstünde olduğu tespit edilmiştir. 2020 yılında ortalama borçluluk oranı %79'dan %77'ye düşmüş olduğu tespit edilmiştir. Bu durumda 2020 yılında toplam varlıkların ortalama %23'ünün özkaynakla finanse edildiği hesaplanabilir.

- **Kısa Vad. Yab.Kay/Toplam Kaynaklar:** Bu oran şirketlerin toplam kaynaklarının ne kadarının kısa vadeli borçtan meydana geldiğini göstermektedir. Batı ülkelerinde sınaî işletmelerde bu oranın 1/3'ü aşmaması kural olarak kabul edilmektedir. Ancak ülkemizde sermaye piyasalarının gelişmemiş

olması ve uzun süreli kredi veren kurumların yetersiz olması gibi nedenlerden dolayı işletmelerde bu oran çok daha yüksek olarak hesaplanmaktadır. Ayrıca ülkemizde işletme varlıkları içinde dönen varlık payının yüksek olması ve yüksek enflasyon gibi nedenlerle de bu oran genellikle yüksek çıkma eğilimindedir (Akgüç, 2013 s. 481). İncelemeye tabi olan şirketlerde bu oranların ortalaması 2019 yılında %66 iken 2020 yılında %71 olarak gerçekleşmiştir.

- **Uzun Vad. Yab.Kay/Toplam Kaynaklar:** Bu oranın da şirketlerin uzun vadedeki borçlarının toplam borçlar içindeki oranını göstermektedir. Bu oranın kısa vadeli borçlara oranla daha az olması beklenmektedir. İncelemeye tabi olan şirketlerin de uzun vadeli borçlanma oranlarının ortalaması 2019 yılında %19 iken 2020 yılında %11'e düşmüş olduğu hesaplanmıştır.

Tablo 4. Varlıkların Oranları

	Duran Varlıklar/Devamlı Sermaye		Dönen Varlıklar/Toplam Varlıklar	
	31.12.2019	31.12.2020	31.12.2019	31.12.2020
Şirket 1	0,11	0,10	0,88	0,91
Şirket 2	0,18	0,30	0,97	0,95
Şirket 3	0,96	0,82	0,84	0,89
Şirket 4	0,25	0,14	0,94	0,91
Şirket 5	0,15	0,17	0,94	0,96
Şirket 6	0,23	0,33	0,99	0,99
Şirket 7	0,49	0,75	0,68	0,53
Şirket 8	0,06	0,12	0,96	0,96
Şirket 9	0,97	0,90	0,35	0,69
Ortalama	0,38	0,40	0,84	0,87

- **Duran Varlıklar/Devamlı Sermaye:** İşletmelerin sahip olduğu duran varlıkların ne kadarının devamlı sermaye ile finanse edildiğini gösteren orandır. Bu oranın birden yüksek çıkması ise devamlı sermayenin duran varlıkları finanse etmek için yetersiz kaldığı ve kısa vadeli yabancı kaynakların bir kısmı ile finanse edildiği şeklinde yorumlanır. İncelemeye tabi olan şirketlerin bu oranlarının ortalaması 2019 yılında %38, 2020 yılında da %40 olarak gerçekleşmiştir. Bu şirketlerin devamlı sermayelerinin duran varlıkların finansmanında yeterli olduğu tespit edilmiştir.

- **Dönen Varlıklar/Toplam Varlıklar:** Bu oran ile şirketlerin sahip oldukları varlıklarının ne kadarının kısa vadeli varlıklardan oluştuğu tespit edilmektedir. İncelenen şirketlerin genelinde bu oranların oldukça yüksek olduğu ortalamalarının ise 2019 yılında %84, 2020 yılında da %87 olarak gerçekleştiği tespit edilmiştir.

4.3 Kârlılık Oranları

Şirketlerin varlıklarının, özkaynaklarının ve satışlarının kârlılık oranları performans göstergesi olarak hesaplanmakta ve şirketlerin sürekliliği açısından önemli bir veri olarak kabul edilmektedir (Akgüç, 2013 s. 511). Bu amaçla incelenen şirketlerin 2019 yılı ve 2020 yılı varlık ve gelir hesapları kullanılarak tablo 5'teki veriler hesaplanmıştır.

Tablo 5. Kârlılık Oranları

Net Kar/Toplam Varlık		Net Kar/Özkaynak Oranı		Dönem Net Karı/ Net Satışlar	
31.12.2019	31.12.2020	31.12.2019	31.12.2020	31.12.2019	31.12.2020
0,00	0,02	0,02	0,27	2,02	0,04
0,00	0,00	0,01	0,01	0,08	0,03
0,00	0,00	-0,02	0,02	-0,01	0,03
0,04	0,10	0,18	0,15	0,07	0,07
0,01	0,00	0,01	-0,01	0,01	-0,06
-0,02	0,02	-0,14	0,11	-5,24	0,03
0,02	0,04	0,10	0,12	0,02	0,06
0,07	0,01	0,16	0,04	0,05	0,04
-0,06	0,06	-0,46	0,46	-0,04	0,28
0,00	0,03	-0,02	0,13	-0,34	0,06

Tablo 5'te incelenen şirketlerin 2020 yılı kârlılık oranları ile 2019 yılı kârlılık oranları karşılaştırılmış;

- Şirketlerin %56'sında 2020 yılında varlık kârlılık oranlarının arttığı,
- Şirketlerin %56'sında öz kaynak kârlılık oranlarının arttığı,
- Şirketlerin %44'ünün net satış karlılığında artış, %44'ünün de azalış olduğu ve %11'inin karlılığının değişmediği tespit edilmiştir.

4.4. Oran Analizlerinin Değerlendirilmesi

İşletmelerin Tablo 2'deki likidite oranlarının incelenmesinden; cari oranların genellikle şirketlerde beklenen düzeyin altında seyrettiği, asit test oranlarının genellikle kabul edilebilir oranlarda olduğu ve nakit oranlarının da genellikle kabul edilebilir düzeyin altında olduğu tespit edilmiştir. Şirketlerin 2020 yılında stok devir hızı ortalamasının arttığı ve alacak devir hızı ortalamasının düştüğü görülmüştür.

İncelenen şirketlerin borçluluk oranlarının yüksek olduğu ve bu yabancı kaynakların büyük bir kısmının genellikle kısa vadeli olduğu tespit edilmiştir. Şirketlerin borçluluk oranlarının yüksek olması faiz giderleri nedeniyle karlılığını olumsuz olarak etkilemektedir. İncelenen şirketlerin varlık yapılarının

büyük bir kısmını dönen varlıkların oluşturduğu tespit edilmiştir. 2020 yılında şirketlerin borçluluk ortalamasında önemli bir değişikliğin olmadığı gözlenmiştir.

İncelenen şirketlerin çoğunluğunun “Hasılat”larında 2020 yılında 2019 yılına göre azalma meydana gelmiş, buna bağlı olarak brüt karlarında da azalma gerçekleşmiştir. Bununla birlikte şirketlerin yarısından fazlasında vergi öncesi karda, vergi giderlerinde ve dönem net karında artış meydana geldiği tespit edilmiştir.

Şirketlerin çoğunluğunda 2020 yılında varlık kârlılık oranlarının ve öz kaynak kârlılık oranlarının arttığı, net satış karlılığının da şirketlerin yarısında azalırken yarısında arttığı görülmüştür.

Diğer taraftan 2020 yılı Covid-19 etkilerinden dolayı şirketlerin aldığı önlemlere bakıldığında şirketlerin faydalanmış oldukları teşvikler incelendiğinde iki küçük şirketlerin Kredi Garanti Fonu’ndan kredi kullandığı diğerlerinin ise genel anlamda kısa çalışma ödeneği ve pandemi ücretsiz izin desteklerinden yararlandıkları görülmektedir. Ayrıca araştırmaya katılan bütün şirketlerin vergi ve SGK bildirim ve ödeme sürelerinin ertelenmesi desteğinden yararlandığı tespit edilmiştir. Diğer taraftan şirketlerin kurumlar vergisi tahakkuklarına bakıldığında 2020 yılında 2019 yılına göre kurumlar vergisi tahakkuklarında ciddi bir artış görülmektedir. Bu gösterge inşaat sektöründe 2020 yılında bir toparlanma olduğuna işaret ederken, araştırmaya katılan dokuz şirketin de 2020 yılını kâr ile sonuçlandığını göstermektedir.

5.SONUÇ

COVID-19 pandemi süreci sosyal-kültürel, siyasal ve ekonomik sonuçlara sebep olmuş ve olmaya devam etmektedir. Dünya da ve ülkemizde Covid-19 pandemi sürecinin beraberinde getirdiği ekonomik sorunların önümüzdeki uzun yıllar etkisi devam edeceği düşünülmektedir.

Bu çalışma ile Ankara’da faaliyet gösteren küçük ve orta ölçekli İnşaat firmalarında, salgının dünyayı etkisi altına aldığı 2020 yılında 2019 yılına göre meydana gelen finansal verilerin karşılaştırılması ve yorumlanması hedeflenmiştir.

İncelemeye tabi tutulan şirketlerde 2020 yılında dönen varlıklarda azalma tespit edilmiştir. Özellikle inşaat firmalarında önemli bir kalem olan “Yıllara Yaygın İnşaat Onarım Maliyetleri”nin ortalamalarının 41.520.458,36 TL’den 26.778.286,26 TL ye düştüğü tespit edilmiştir. Diğer taraftan duran varlıklar hesap sınıfı incelendiğinde büyük bir değişiklik belirlenmemiştir.

Bu şirketlerin kısa vadeli yabancı kaynaklarının yaklaşık ortalama %24 azaldığı, bu azalışın mali borçlardaki artış ile “Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarım Hakedişleri”ndeki ve ticari borçlardaki azalıştan, kaynaklandığı tespit edilmiştir. İşletmelerin uzun vadeli yabancı kaynaklarının yaklaşık ortalama %9 oranında arttığı belirlenmiştir. Diğer taraftan şirketlerin ortalama öz kaynaklarının da yaklaşık %14 oranında arttığı tespit edilmiştir.

Şirketlerin likidite oranları incelendiğinde; cari oranların 2019 yılında iki şirkette 2020 yılında ise 1 şirkette beklenen düzeyde seyrettiği, asit test oranlarının ise genellikle beklenen düzeyde olduğu, nakit oranlarının da 2019 yılında sadece iki şirkette kabul edilebilir düzeyde gerçekleştiği tespit edilmiştir. Şirketlerin cari oran ortalamalarının 2020 yılında 2019 yılına göre 1,48 den 1,38'e düşerek %6 oranında azaldığı tespit edilmiştir. Şirketlerin hiçbirinde menkul kıymet grubu olmadığı görülmüştür. Yine şirketlerin 2020 yılında 2019 yılına göre stok devir hızının arttığı alacak devir hızının azaldığı görülmüştür. Şirketlerin borçluluk oranlarının ortalamasının küçük de olsa azaldığı, bununla birlikte kısa vadeli yabancı kaynakların toplam yabancı kaynakların içindeki payının arttığı ve uzun vadeli yabancı kaynakların oranının azaldığı tespit edilmiştir.

Diğer taraftan incelenen şirketlerin gelir tablosuna bakıldığında çoğunun "Hasılat" tutarlarında azalma meydana gelmiş, buna bağlı olarak brüt karlarında da azalma gerçekleşmiş olduğu görülmüştür. 2020 yılının son çeyreğinde sektörün yüzde 3,5 küçülmesi ile sonuçlandığı verisini bulgularımız desteklemiştir (TMB, 2021). Ancak bu sektörde hasılat, sözleşmenin tamamlanması esasına göre muhasebeleştirildiği bilindiğinden bu azalmanın gerçek bir azalma olup olmadığı açık değildir. Bununla birlikte şirketlerin yarısından fazlasının vergi öncesi karında, vergi giderlerinde ve dönem net karında artış meydana geldiği bulunmuştur. Şirketlerin çoğunluğunda 2020 yılında varlık kârlılık oranlarının ve öz kaynak kârlılık oranlarının arttığı, net satış karlılığının da şirketlerin yarısında azalırken yarısında arttığı görülmüştür.

Ülkemizde önemli olan sektörlerden birisi olan inşaat sektörü Covid-19 pandemisi nedeniyle şantiyelerin bir süre durdurulması, takip eden süreçte işlerin yavaşlamasının etkisi ile zor günler geçirmiş olup etkilenmeye devam etmektedir. 2020 yazında uygun koşullarda kredi faiz oranlarının piyasaya sunulması ile sektör kendini toparlamaya çalışmış ve gayrimenkul talebi tekrardan artmıştır. Diğer taraftan ekonomik göstergelerden de görüldüğü gibi diğer sektörler gibi inşaat sektörünün uzun süre daha zorlanması olasıdır. İşletmelerin yeni süreci normal yaşam biçimi olarak benimseyip, çalışanların sağlık şartlarına ve hijyenine çok önem vererek, insanın olduğu yerde ihtiyacın hiçbir zaman bitmeyeceği ve her salgının da bir gün son bulacağı beklentisi ile çalışmalarına devam etmesi gerektiği düşünülmektedir.

YAZARLARIN BEYANI

Bu çalışmada, Araştırma ve Yayın Etiğine uyulmuştur, çıkar çatışması bulunmamaktadır ve de finansal destek alınmamıştır.

YAZARLARIN KATKILARI

Çalışma Konsepti/Tasarım- TDB, AA, EB; Yazı Taslağı- EB; İçeriğin Eleştirel İncelemesi- TDB, AA; Son Onay ve Sorumluluk- TDB, AA, EB.

AUTHORS' DECLARATION

This paper complies with Research and Publication Ethics, has no conflict of interest to declare, and has received no financial support.

AUTHORS' CONTRIBUTIONS

Conception/Design of Study- TDB, AA, EB; Drafting Manuscript- EB, AA; Critical Revision of Manuscript- TDB, AA; Final Approval and Accountability- TDB, AA, EB.

KAYNAKÇA

- Acar, D., Tekşen, Ö., Kıymık, H. & Bitlisli, F. (2021). Batı Akdeniz Bölgesinde Faaliyet Gösteren Doğaltaş İşletmelerinin Finansal Yapısına Pandemi Döneminin Etkisi, N. Akdoğan (Ed.), *Covid-19 Salgınının İşletmelerin Finansal Tabloları Üzerine Etkisine İlişkin Araştırma Sonuçlarının Değerlendirilmesi*. (Ss. 1058-1081). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Akdoğan, N.& Tenker, N. (1992). Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Akdoğan, N. & Tenker, N. (2010). Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Akdoğan, N. & Işık, A. (2021). Covid-19 Sürecinin Türk Bankacılık Sektöründeki Mevduat Bankalarının Finansal Tabloları Üzerine Etkisinin Değerlendirilmesi, N. Akdoğan (Ed.), *Covid-19 Salgınının İşletmelerin Finansal Tabloları Üzerine Etkisine İlişkin Araştırma Sonuçlarının Değerlendirilmesi*. (Ss. 65-110). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Akgüç, Ö. (2013). Finansal Yönetim, Avcıol Basım Yayın, İstanbul.
- Aladağ, H., Demirdöğen, G., Işık, Z., (2021). Mücbir Sebep Faktörü Olarak COVID-19 Salgınının İnşaat Projelerinde Oluşturduğu Uyuşmazlık Etmenleri ve Etkilerinin İncelenmesi, *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Dergisi*, 36(3), s.1213-1228 DOI:10.17341/gazimmfd.784968
- Çabuk, A. & Lazol, İ. (2010). Mali Tablolar Analizi, Ekin Yayınevi, Bursa.
- Demir, Z. (2020). Covid-19'un BİST 100'deki Şirketlerin Mali Tabloları Üzerindeki Etkisinin Oran Yöntemi ile Analizi. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(2), 408-438. doi: 10.17218/hititsosbil.810202
- Doğan, U. D., Alp, S. Ö., Kızıltan, B., Vural, A. & Haberal, Z. (2021). Covid-19 Sürecinin İnşaat Sektöründeki İşletmelerin Finansal Tabloları Üzerine Etkisinin Değerlendirilmesi, N. Akdoğan (Ed.), *Covid-19 Salgınının İşletmelerin Finansal Tabloları Üzerine Etkisine İlişkin Araştırma Sonuçlarının Değerlendirilmesi*. (Ss. 534-552). Ankara: Gazi Kitabevi.

Ercan, M. K. & Ban, Ü. (2009). Finansal Yönetim, Gazi Kitabevi, Ankara.

Türkiye Mütcaahhitler Birliği (TMB). (2021). İnşaat Sektörü Analizi Salgında Ortak Kaygı Ekonomi, (Çevrimiçi), https://www.tmb.org.tr/duyurular/tmb_bulten_nisan2021.pdf, (6 Mayıs 2021).

Kılıç, M. (2022). Covid-19'un Ulaştırma ve Turizm İşletmelerinin Finansal Performansına Etkisi: Borsa İstanbul (BİST)'Da Bir Uygulama. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, 21(65), 65-88.

Selimoğlu, K. S., Uzay, ř., Kaya P. & Yeřilçelebi, G. (2021). Covid-19 Sürecinin Orman Ürünleri ve Mobilya Sektöründeki İşletmelerin Finansal Tabloları Üzerine Etkisinin Değerlendirilmesi, N. Akdoğan (Ed.), *Covid-19 Salgınının İşletmelerin Finansal Tabloları Üzerine Etkisine İlişkin Araştırma Sonuçlarının Değerlendirilmesi*. (Ss. 357-380). Ankara: Gazi Kitabevi.

Yücel, S. & Durak, İ. (2021). COVID-19'un BIST İmalat Sektörü Firmalarına Olan Finansal Etkilerinin Finansal Oranlar ve İstatistiksel Tekniklerle İncelenmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (90), 101-126. DOI: 10.25095/mufad.813411, (13 Kasım 2021)

Türkiye Mütcaahhitler Birliği (TMB). (2020). İnşaat Sektörü Analizi Koronavirüs Salgınından Sonrası Nasıl Bir Dünya ve Türkiye?, (Çevrimiçi), https://www.tmb.org.tr/arastirma_yayinlar/tmb_bulten_nisan2020.pdf, (6 Mayıs 2021).

KPMG. (2020). Sektörel Bakış, İnşaat, (Çevrimiçi), <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/tr/pdf/2020/01/sectorel-bakis-2020-insaat.pdf>, (6 Mayıs 2021).

KPMG. (2021). KPMG Perspektifinden İnşaat Sektörüne Bir Bakış, (Çevrimiçi), <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/tr/pdf/2021/08/insaat-sektorel-bakis-2021.pdf> , (13 Kasım 2021).